

□ «فرسک و نقاشی دیواری»

نقاشی دیواری بخشی از هنرهای تجسمی است که روی دیوار نقش می‌بندد، در ابعاد وسیع اجرا می‌شود و زیر سازی خاص خود را داراست.

شرایط جوی هر منطقه در نوع زیر سازی این تکنیک تأثیر بسزایی داشته است. بعضی‌ها از بتون و عده‌ای از نقاشان از ماسه و آهک و برخی هم از گچ و بعضاً هم دیده شده که روی کاه گل نقاشی کرده‌اند اما آنچه که ما را واداشته درباره نقاشی دیواری به صحبت بنشینیم تکنیک خاصی از نقاشی دیواری است که نام فرسک به خود گرفته است که مختصری پیرامون آن بحث میکنیم.

کلمه فرسک بمعنی تروتازه و از زبان ایتالیایی گرفته شده است که فرسکو ۲۲۲۲۲۲ نوشته و خوانده می‌شود، این تکنیک از نقاشی دیواری توأم با زیر سازی خاصی است که این زیر سازی و آماده کردن دیوار توسط خود نقاش و یا زیر نظر وی انجام میشود.

در این شیوه از نقاشی عنصر آهک نقش بسزایی دارد، مخلوطی از ماسه و آهک به نسبت معینی در دولاية زیرین و لایة روئی سطح دیوار را می پوشانند و طرح روی آن پیاده و اجرا میگردد لفظ فرسک بمعنی ترو تازه بدین منظور به این تکنیک از نقاشی اختصاص یافته است که باید تا زمانی که دیوار خیس است روی آن نقاشی کرد وقتی که دیوار یا قشر ماسه و آهک رطوبت خود را از دست داد و خشک شد نقاشی روی آن بیفایده است زیرا رنگ جذب دیوار نخواهد شد و پس از مدتی پوسته، پوسته می شود و میریزد - تابلوی آخرین شام که توسط لئوناردو داوینچی نقاش زمان رنسانس کشیده شد پس از چهار سال پیش چشمان نقاش رنگهایش شروع به ریختن کرد و تنها بدین دلیل بود که در زمان کار سطح دیوار رطوبت خود را از دست داده و خشک شده بود، و امروز تقریباً چیزی بنام رنگ بر سطح نقاشی وی باقی نمانده است، اما فرسکهای میکل آنژ را در نمازخانه سیستین (sisteen) ببینید که رنگ با تمام جلای خود بر سطح دیوار پابرجاست. فرسک سازی هنر ایست بسیار قدیمی، گذشته فرسک سازی به هزاران سال قبل از تاریخ ما می رسد شاید بتوان گفت که هنر نقاشی با فرسک سازی شروع شده است، اولین نقاشیهای دیواری بر دیوار و سقف غارها توسط انسانهای اولیه اجراء شد و ما امروزه از همان زیر سازی که آنها استفاده می کرده اند در فرسکهایمان استفاده می کنیم.

از نقاشیهای دیواری که در غارهای اسپانیا (التامیرا - لاسکو) و از اقوام مدیترانه (پمپئی) بجا مانده غالباً طرح و نقش گاو و یا گاو میش را می بینیم، از این نشانها می توانیم به اهمیت حیوانات در زندگی انسانهای ماقبل تاریخ و خیلی از مسائل و روابطی که در آن دوره مرسوم بوده پی ببریم، از این انسانها نوشته ای در دست نیست و تنها به جا مانده آنها همین دیوارنگاره هاست که شاید بتوان داستانهایی را حدس زد و ساخت.

در این نقاشیها عمدتاً از رنگهای محدودی مثل رنگ سیاه که از

ذغال گرفته می شد و رنگ قرمز اُکر ocher استفاده می شد و این رنگها در طبیعت بوفور یافت می شد.

در غار آلتامیرا در جنوب اسپانیا آثاری از چندین هزار سال پیش بجا مانده که بیننده امروزی را به تحسین و شگفتی وامیدارد.

انسانهای اولیه به تکنیک فرسک سازی بمعنایی که امروزه ما با آن آشنا هستیم آشنایی نداشتند، آنها روی دیوارها یا سقف غار نقاشی می کردند و چون دیواره غارها آهکی و مرطوب بود و نور هم کمتر می دید رنگها را بهتر به خود جذب میکرد و هم رنگها ثابت می ماندند.

زیرسازی ماسه و آهک فرسکهای امروزی حاصل تجربه سالیان ماقبل تاریخ است که انسانهای اولیه بر دیوار غارها تجربه کردند و معمولاً این شیوه در مناطقی موفق بوده که هوایی مرطوب داشته است.

همانطوریکه گفتیم بطور کلی اساس فرسک سازی بر آهک است و پودر مرمر و ماسه، ماده اصلی نگهدارنده فرسک همان آهک است، در اینجا باید از این هنر در اقوام اتروسک Etrusque، در آثار بازماندها در یونان باستان و در مصر گفتگو بشود.

در آثار بجا مانده از مصری ها که عموماً بر دیوارهای قبر خودشان نقش بسته، گذشته از رنگهای شناخته شده، از رنگهای جدیدی هم مثل رنگ آبی و زرد استفاده شده است، انسانهای اولیه وسیله ای ساخته بودند که با دمیدن در آن مایع رنگ را به دیوار می پاشیدند، ما امروز تصویر این دستگاه را کشف کرده ایم. نظیر چنین دستگاهی هم امروز مورد استفاده نقاشان است که به آن فوتک می گویند.

در شهر پمپئی نوعی خراط از فرسک سازی رواج داشت که بعنوان شیوه پمپئی یا اینکاوست inkavst معروف است در این شیوه فقط مرمر و آهک بکار رفته است و از شن استفاده نشده، طرز کار هم این است که مرمر را صیقل داده اند و روی آن نقاشی کرده اند و برای ثابت

نگهداشتن رنگ از ماده‌ای چسبناک که از کازئین پنیر می ساخته اند استفاده می شد.

اعتبار فرسک بیشتر به آن است که اگر صحیح اجراء شود می تواند هزاران سال پا برجا بماند، بدون هیچگونه تغییر رنگ، چنانکه فرسکهای میکل آنژ را در نمازخانه سیستین شاهدیم، رنگها پس از گذشت چند قرن به شفافیت امروز پا برجاست.

این هنر (فرسک) پس از حدود سیصد سال رکود دوباره طرفدارانی پیدا کرد. گویا Goya در اسپانیا چند فرسک اجرا کرد. و بطور وسیع در مکزیک تولدی دوباره یافت، فرسک مکزیک شباهت زیادی به شیوه فرسک مصر دارد فرضیه است که مصریان قدیم به آمریکای مرکزی رفته اند و این هنر را به آنچه منتقل کردند زیرا در آنجا هم اهرامی به سبک اهرام مصر وجود دارد.

نقاشی دیواری همواره بخاطر هزینه سنگینی که در برداشت تحت حمایت حکومتهای وقت انجام می گرفت، کلیسا در اروپا زمانی توجه خاصی به نقاشی دیواری داشت ولی امروزه توجه و رغبت چندانی از طرف خریدار بزرگ گذشته به فرسک نمی شود.

نقاشان امروز به سبب آنکه محدودتر شده و در فضای آپارتمانها محبوس شده اند و دیواری در اختیار ندارند روی بوم نقاشی می کنند. ولی امروزه آنچنانکه مشهود است کشور مکزیک هنوز که هنوز است کشور نقاشان فرسک است.

در مکزیک دولت و مردم خیلی به گسترش این هنر کمک می کنند. در سینماها، تئاترها هتلها و بطور کلی در همه سالنهای عمومی فرسک ساخته میشود، در مکزیک احیاء کننده این هنر جمعی از نقاشانی بودند که مدتی را در اروپا تحصیل و به مکزیک بازگشتند و این شیوه را در این کشور احیاء کردند، انقلاب مکزیک سهم بزرگی را مدیون

هنرمندان خویش است سه تن از هنرمندان برجسته این جنبش هنری
دیه گوریوه‌را - اوروزکو - وسی کی یروس هستند که هر کدام شیوه
مخصوص به خود دارند.

دیه گوریوه‌را به اساطیر مکزیکی توجه خاصی دارد، مضمون
بیشتر فرسک‌های او داستانهای باستان مکزیکی است - اوروزکو نقاش
دیگر در کارهای خود سعی میکند رنج و ناکامی و بدبختی مردم کشورش
را نشان دهد وسی کی یروس که از بزرگان فرسک ساز مکزیکی و بلکه
دنیاست و به برجسته کاری و ژرف کاری توجه دارد، فرسک را با
(رلیف) relief ترکیب می کنند، از رنگهای اکریلیک که در خود
مکزیکی ساخته می شود بکار می برد او از عناصری مثل فلز و ماده‌ای بنام
سیلیکون و اجسام دیگری در شکل دادن به فرسک خود استفاده می کند.
امروزه به سبب تکنولوژی پیشرفته، تکنیک‌های جدیدتری در
فرسک سازی متداول شده که فعلاً به آنچه گفته شد بسنده می کنیم،
انشاء الله در مبحث دیگری به تکنیک‌های دیگری از نقاشی دیواری
می پردازیم.

والسلام.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی